

Subversió i anarquia a la BBC: Monty Python's Flying Circus

 [quaderndelesidees.press/subversio-i-anarquia-a-la-bbc-monty-pythons-flying-circus](https://www.quaderndelesidees.press/subversio-i-anarquia-a-la-bbc-monty-pythons-flying-circus)

Temps de lectura: 14 minuts

Guillermo Triguero

Ens trobem a la filmació del primer capítol d'un nou programa de la televisió britànica. El públic assistent, format en gran part per persones d'edat avançada, no sap ben bé què està a punt de presenciar, però a jutjar pel títol (que es traduiria com «El circ ambulat de Monty Python») les seves expectatives tiren cap a un xou de varietats. El primer esquetx que veuen mostra un granger i un home de ciutat parlant sobre unes ovelles que salten dels arbres creient-se que poden volar, amb conseqüències desastroses, i que es troben en tot moment fora de plànol. Seguidament, dos homes d'aparença estranya parlen en una espècie d'argot francès ridícul sobre unes ovelles motoritzades. Els gags següents parlen d'un home amb tres natges, un altre amb dos nassos i un músic que ha fet un xilòfon amb ratolins dins de cada tecla. Després d'altres esquetxos extravagants i difícils de classificar i d'una sèrie de seqüències animades que semblen malsons surrealistes, el xou acaba amb una paròdia d'un programa d'actualitat sobre uns homes que es disfressen de ratolí i fan festes de forma clandestina, en una clara paròdia de l'estigma social que encara suposava l'homosexualitat al Regne Unit de l'època. En aquest peculiar primer capítol hi va haver gent del públic que va riure, però eren sobretot els amics i familiars del grup de còmics que havien donat format a aquest extravagant espectacle. Els respectables avis, que eren la major part de l'audiència, no van saber del tot com reaccionar. Es van deixar arrossegar pel riure de la resta del públic, però sense estar gaire segurs de què estaven veient ni de si realment era graciós. No n'eren conscients però estaven sent testimonis d'un fet cabdal a la història de la televisió britànica: van assistir al naixement de la sèrie *Monty Python's Flying Circus*.

Descargar
(Imprimir PDF)

De
y

Els Monty Python al complet.

Darrere, d'esquerra a dreta: Graham Chapman, Eric Idle, Terry Gilliam.

Davant, d'esquerra a dreta: Terry Jones, John Cleese, Michael Palin.

El grup còmic Monty Python va néixer a partir d'una suma de talents envejable, fins al punt que tots els seus components haurien pogut fer una carrera d'èxit per separat, però units van esdevenir un dels millors grups còmics de la història. Deixant temporalment al marge l'americà Terry Gilliam, que és un cas a part, els altres cinc provenien d'ambients universitaris anglesos i van abandonar les seves respectables carreres acadèmiques per dedicar-se al món de la comèdia. Funcionaven principalment per parelles: per una banda, John Cleese i Graham Chapman, que es van conèixer a Cambridge, i per altra banda, Terry Jones i Michael Palin, que es van trobar a Oxford, amb Eric Idle treballant en solitari. Tots cinc es van fer un nom treballant com a guionistes i actors de comèdia per a diversos programes radiofònics i televisius com el mític *The Frost Report*, i freqüentment acabaven trobant-se. Van començar a despuntar sobretot gràcies a dos programes de televisió que van ser els grans catalitzadors del futur *Flying Circus*: el programa d'esquetxos *How to Irritate People* (1968), on hi participaven Cleese i Chapman juntament amb els còmics Marty Feldman i Tim Brooke-Taylor, i *Do Not Adjust Your Set* (1967-1969), on van anar a parar la resta dels futurs Python (incloent-hi Gilliam) i que, tot i ser teòricament un programa infantil, tenia uns esquetxos tan divertits que també el seguia el públic adult.

Finalment va sorgir la idea de fer ells cinc un nou programa televisiu amb la inclusió de l'americà Terry Gilliam afegint algunes seqüències animades. La idea era que tingués un humor surrealista que trenqués amb totes les normes habituals de la comèdia. Aquesta premissa no va sorgir del no-res. Els Python britànics estaven influenciats per diferents precedents del seu propi país que es movien en aquests paràmetres. Per exemple, els cinc coincidien en haver

una sèrie de programes televisius d'esquetxos anomenats *Q* que eren el més clar precedent del *Monty Python's Flying Circus*, especialment la cinquena temporada, *Q5*, que es va estrenar el 1969, poc abans del naixement dels Python. Tot i que ells sempre parlarien obertament de la seva influència, Milligan mai rebria el reconeixement que mereixia com a inspirador del grup.

Cal entendre que un programa d'aquestes característiques només va ser possible en un context tan especial com el de la televisió pública britànica de finals dels anys 60, en què es donava una llibertat inusitada als programes de ficció. Tant és així que la BBC va aprovar la proposta de projecte que seria *Monty Python's Flying Circus* a partir només de l'experiència dels seus creadors, ja que aquests no van saber dir d'entrada com seria l'estructura o el contingut del programa, que s'anirien trobant a mesura que van escriure els primers guions. Els productors de la BBC, de fet, no es miraven els guions per avançat i deixaven fer. Tampoc es preocupaven massa pels índex d'audiència, la qual cosa, com veurem, va ser cabdal, i només quan el programa va començar a tenir èxit va aparèixer una certa censura, sobretot a partir de la tercera temporada.

La idea dels Python era fer un programa d'esquetxos que dinamités les convencions de la comèdia. Estaven farts d'haver de respectar l'estructura clàssica amb un gag que té un inici, plantejament i un tancament, i sobretot volien desfer-se del *punch line*, la rematada dels esquetxos, la frase final enginyosa que tancava el gag. En comptes d'això, preferien que els seus gags donessin girs inesperats, portar-los cap a l'absurd o interrompre'ls a la meitat. Un dels seus

Els Monty Python caracteritzats de dones per un sketch de la sèrie.

esquetxos més memorables començava amb un barber que no volia tallar els cabells d'un client perquè odiava l'ofici de tallar cabells. D'aquí s'anava a un sorprenent gir inesperat, quan aquest mateix barber passava a cantar una absurda cançó sobre com sempre havia somiat de ser un llenyataire, amb un cor d'homes disfressats com la policia muntada del Canadà. Però, per si

acabat aquí. I tot i que analitzat fredament per escrit sembla una bajanada darrere l'altra, dins del programa els Python aconseguien encadenar una idea amb la següent de manera que els esquetxos fluïssin amb tota naturalitat, sense que ens adonéssim de tot aquest estrany procés. Els capítols del *Flying Circus* funcionaven així durant mitja hora.

En aquest sentit el paper de Terry Gilliam, el Python més *outsider* de tots, pel fet de no ser britànic i de no participar en el xou com a guionista o actor (més enllà d'uns pocs papers puntuals), era fonamental. Ell era l'encarregat de fer seqüències d'animació amb retalls que normalment agafava de fotografies de l'època victoriana combinades amb dibuixos seus. Era una altra manera de riure's d'aquesta Anglaterra mítica i respectable des de dins de la seva no menys respectable televisió pública. Aquestes seqüències de pur surrealisme, influenciades tant per la revista *Mad* com per les escoles d'animació més extravagants del centre d'Europa, servien de fil de conductor entre els esquetxos d'un programa que no tenia una continuïtat clara ni una narrativa a la qual agafar-se. Feien que tot tingués una certa fluïdesa per molt que cada seqüència no tingués res a veure amb l'anterior o la posterior. Tanmateix, els Python s'inventarien una sèrie de personatges recurrents que apareixien sovint en diversos moments per donar una certa sensació d'unitat: des d'un home amb armadura que simplement apareixia en els moments més inversemblants per donar un cop a un personatge amb un pollastre de plàstic, o un general obsessionat per preservar una certa coherència o valors bàsics a la sèrie (una clara encarnació de l'autoritat i els valors tradicionals dels quals els Python es burlaven constantment), fins als anomenats «Gumby», personatges impossibles de descriure que destacaven per la seva estúpida.

Un cop la forma del programa estava definida, només quedava un dubte, que en realitat era el gran dubte: com reaccionaria el públic davant un xou que trencava tantes normes i anava per lliure? John Cleese explicaria posteriorment que just abans de gravar el primer capítol, ell i Michael Palin van compartir una mateixa inquietud: i si estaven a punt d'estrenar el primer programa d'humor de la història que no provocava ni una sola rialla? Hi havia un públic que compartís aquesta visió de la comèdia, que trencava tantes convencions i límits?

La realitat és que la primera temporada no va acabar d'arrencar pel que fa a audiència. En els seus primers mesos, *Monty Python's Flying Circus* era més aviat una raresa de culte que seguien uns pocs i la majoria no acabava d'entendre. Va caldre un temps perquè trobés el seu públic o, millor dit, perquè el seu públic anés agafant el punt a aquesta proposta. I és per això que resulta tan important que la BBC els deixés fer amb total llibertat sense parar atenció a les audiències. La idea de deixar que un programa de televisió vagi trobant de mica en mica el seu públic avui dia sembla inviable, en uns temps en què la impaciència per obtenir xifres positives porta a la cancel·lació de tants programes sense donar-los temps a assentar-se. Però dècades enrere no era tan estrany. Sense anar més lluny, *Cheers*, una de les sitcoms més populars de

acabaria captivant el públic, com va acabar succeint. En el cas dels Python, sent honestos, va jugar més al seu favor la deixadesa del departament de ficció de la BBC que una altra cosa, però el resultat va ser el mateix que el de *Cheers*: a la segona temporada ja havien calat. D'aquí en endavant es van convertir en un absolut fenomen.

John Cleese i Graham Chapman caracteritzats de dona en un sketch. És un dels pocs moments de la sèrie on es pot veure com a un d'ells se li escapa el riure.

Monty Python's Flying Circus va durar tres temporades i mitja amb uns 45 episodis entre 1969 i 1974, la qual cosa té mèrit tenint en compte que a la BBC mai li va agradar el programa (un dels executius va titllar-lo de «desagradable i nihilista»). Un dels grans mèrits dels Python era que es burlaven de tot sense cap mena de compassió ni discriminació: criticaven tant l'alta societat britànica refinada i snob com les classes baixes; omplien el xou de referències culturals elevades, les quals

massacraven, alhora que demostraven conèixer-les i inclús apreciar-les, però també de referències cinematogràfiques i televisives més vulgars. De fet, l'ús de referències culturals era modèlic perquè no es quedaven en picades d'ullet envers l'espectador que les reconeixia (un mal molt freqüent avui dia a l'hora de fer servir aquest recurs), ni tampoc com a forma de donar a entendre que, tot i fer un humor tan extravagant, eren gent cultivada, sinó que les feien servir com a gags en si mateixos. De la mateixa manera, tot i que s'associa els Python amb l'humor surrealista, al seu xou hi havia espai per a tot tipus de formes humorístiques: humor estúpid, intel·ligent, irònic, negre, paròdic, purament verbal (el seu esquetx més mític, el del lloro mort, no és més que un diàleg entre dos personatges), *slapstick* i inclús de mal gust o pujat de to. El que més feia por a la BBC és que no respectaven res i semblaven atrevir-se amb tot.

Els Python van calar en un context molt marcat per la contracultura i van penetrar sobretot en un públic jove, que veia amb bons ulls aquest gust per l'absurd i la irreverència. *Monty Python's Flying Circus* era una proposta que inevitablement deixava fora part del públic potencial de la BBC, i això va desembocar en nombroses protestes de telespectadors, que els mateixos

d'horari a franges poc amigables. Això va contribuir al seu estatus de culte, ja que implicava una comunicació constant entre fans, amb la qual cosa es creava un sentiment de comunitat. I no era només per comentar els esquetxos més absurds del darrer capítol, sinó per estar informats de quan la cadena el canviava d'horari sense avisar.

El mateix grup criticaria aquesta mala pràctica amb un dels actes d'autosabotatge més enginyosos que mai s'hagin vist a la televisió. Un dels episodis començava amb els títols de crèdit del que aparentment era una pel·lícula de pirates antiga, *The Black Eagle*. Tot semblava de veritat: als crèdits no s'esmentaven en cap moment els Python o l'equip de la BBC i, quan s'iniciava la pel·lícula, els actors eren totalment aliens al programa. Són gairebé tres minuts sense res d'humor, ni rialles de fons ni cap pista de trobar-nos a l'univers Python..., fins que en un cert moment una panoràmica ens descobria John Cleese, que llavors deia la famosa frase d'introducció del programa: *And now for something completely different* («I ara passem a una cosa totalment diferent»), i s'iniciava el xou amb els tradicionals crèdits inicials. Era una broma a costa dels espectadors, molts dels quals van canviar de canal abans d'adonar-se'n i, en conseqüència, es van perdre aquell episodi. Però era també una manera molt atrevida de denunciar el que estava convertint-se en un problema: la tendència de la cadena a canviar-los contínuament d'horari en substitució de qualsevol altre programa.

Un dels recursos més freqüents per connectar sketchos era l'aparició de John Cleese darrere un escriptori situat a un escenari inversemblant recitant la frase "I ara passem a una cosa totalment diferent".

Un altre dels grans punts a favor de la sèrie consistia que els cinc eren actors excel·lents que

Cleveland, l'actriu que més entenia el sentit còmic dels Python i que millor va saber integrar-se al seu particular univers. Però tot i que era un grup bastant democràtic pel que fa al repartiment de rols i presa de decisions, és innegable que un d'ells va sobresortir respecte a la resta (en sentit figurat i inclús literal), i aquest és John Cleese. A banda de tenir un físic bastant més distintiu, Cleese va protagonitzar bastants dels esquetxos més famosos del grup (el ja esmentat del lloro mort o el del Ministeri de Caminars Estúpids) i era especialment memorable interpretant personatges crispats que, en moments de tensió, resultaven hilarants. Però en canvi també era el membre més inconformista del grup, i en acabar la segona temporada va anunciar que ho deixava perquè creia que estaven començant a repetir-se ells mateixos (que digués això d'una temporada tan memorable com la segona del *Flying Circus* denota uns nivells d'autoexigència aclaparadors). La resta el va convèncer de continuar, però després de la tercera temporada sí que va marxar definitivament.

Sketch del Ministeri de Caminars Estúpids.

Els motius que el van dur a deixar un xou cada vegada més popular són diversos i van més enllà que ell cregués que estiguessin repetint-se. En primer lloc, ell escrivia els seus esquetxos

del grup, decidir quins entraven al capítol, refinar-los, fer tota la feina de preproducció per preparar-los (i, en ser un xou sense un fil de continuïtat clar, això implicava que d'un esquetx a l'altre es requerien elements de producció com vestuari, atrezzo o figurants totalment diferents), assajar, filmar els plànols en exteriors i estar llestos per a la gravació en estudi davant públic... Tot això anant sempre a contrarellotge i intentant mantenir un nivell digne. Mentre que la resta del grup gaudia del procés tot i el ritme infernal de feina que això implicava, Cleese es va acabar esgotant i va voler provar coses noves. No va ser tant una ruptura amb el grup com amb la sèrie, ja que continuaria col·laborant amb ells en els anys posteriors però en altres projectes.

Tenia sentit un *Flying Circus* sense el seu membre més visible? Tot i que el grup va decidir tirar endavant, la BBC no ho tenia tan clar, de manera que es va pactar que la quarta temporada inicialment fos només de sis episodis en comptes dels tretze de sempre i, en funció de com respongués el públic, es podria parlar de fer-ne set més. És en aquesta quarta temporada on ja es faria palès allò que criticava John Cleese, un cert esgotament creatiu que va derivar en una tendència a repetir esquemes. Però tot i ser la menys memorable de les quatre temporades, no era en absolut dolenta, el nivell continuava sent molt bo i hi havia alguns esquetxos antològics. No obstant això, sí que és cert que la fórmula començava a esgotar-se i, òbviament, l'absència de Cleese es notava. Tant és així que, tot i que la BBC va donar llum verda a completar la temporada amb set capítols més, donat l'èxit d'audiència, va ser el mateix grup qui va decidir deixar-ho estar abans que el nivell se'n ressentís.

No és aquest l'espai per parlar de totes les aventures artístiques dels components del grup després de la defunció del *Flying Circus*, ja que són massa i de tot tipus, però sí que val la pena fer-ne un resum pel que fa a la seva vinculació amb la televisió. El projecte més conegut fet per un membre del grup en solitari és sense dubte la *sitcom Fawlty Towers*, creada, escrita i protagonitzada per John Cleese i l'actriu Connie Booth, un autèntic clàssic de la televisió ple de moments hilarants però, això sí, amb un tipus d'humor molt més clàssic que el del *Flying Circus*. Cleese tindria una llarga carrera al cinema i la televisió però cap dels seus personatges seria tan memorable com Basil Fawlty.

Eric Idle també faria diversos projectes per a ràdio, televisió i cinema, dels quals destacaria **la sèrie d'esquetxos Rutland Weekend Television** i el telefilm *The Rutles: All You Need Is Cash* (1978), una simpàtica paròdia dels Beatles. Terry Jones era extraoficialment el més semblant que va tenir el grup a un líder (no és casual que ell dirigís les excel·lents pel·lícules que farien en els propers anys) i va potenciar més la seva faceta de director i escriptor fora dels Python, en què destaca una sèrie televisiva desconeguda i que parteix d'una premissa molt bonica: *Ripping Yarns* (1976-1979), un paròdic homenatge als llibres d'aventures juvenils que solia llegir de petit, així com a la cultura anglesa al llarg del segle XX. El protagonista era Michael Palin, el qual tindria un segon puntament de celebritat molts anys després amb els seus

Encara més desconegut és el projecte en solitari que va intentar Graham Chapman, una sèrie de televisió anomenada *Out of the Trees* (1975), un altre xou d'esquetxos d'humor absurd. Chapman va escriure dos guions però només se'n va filmar un, i quan es va emetre va tenir tan poc èxit d'audiència que el projecte es va cancel·lar. Durant dècades aquest va ser un projecte fantasma en considerar-se que aquest capítol pilot estava desaparegut, però per sort fa uns anys se'n va trobar una còpia que havia pertangut al mateix Chapman (mort als anys 80) i es va restaurar. Així doncs, aquest episodi desconegut de la història dels Python per fi va sortir a la llum després que els fans estiguéssim durant tant de temps fantasiejant sobre el seu contingut, i ara és perfectament accessible a Internet.

Em deixo per al final Terry Gilliam, el qual iniciaria una notable carrera com a director de cinema però en aquest article es mereix l'honor de ser el gran heroi ocult per un motiu de pes. Als anys 70 les cadenes de televisió donaven tan poca importància als seus programes que, un cop s'havien emès, sovint els esborraven per reaprofitar les cintes (que, per altra banda, tenien un preu ridícul, la qual cosa ho fa encara més vergonyós). És per això que hi ha molts programes televisius clàssics que han desaparegut. *Monty Python's Flying Circus* estava destinat a patir també aquesta fatalitat, però per sort Gilliam se'n va assabentar a temps i va comprar a la BBC totes les cintes del programa per salvar-les i les va guardar a casa seva. Irònicament, anys després, en plena febre Python, la BBC va contactar amb Gilliam per demanar-li si podien llogar les seves cintes del programa perquè hi havia una gran demanda per tornar a veure vells capítols del *Flying Circus* i ells no en tenien cap còpia. En altres paraules, de no haver estat per la intervenció de Terry Gilliam, mai hauríem pogut veure la que és una de les millors sèries de la història de la televisió, així com una de les més divertides i revolucionàries. La idea de preservar el llegat cultural o, inclús, que un contingut televisiu pugui potencialment tenir suficient interès (ja sigui històric o artístic) com per conservar-lo és més recent del que no ens pensem. Serveixi doncs aquesta petita anècdota final per reivindicar la necessitat de preservar sempre el passat.

Una de les animacions característiques de Terry Gilliam al *Monty Python's Flying Circus*

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre un butlletí amb els nous articles que publiquem envia'ns el teu correu electrònic i et subscriuràs a la Newsletter de Quadern.

Nom (obligatori)

Correu electrònic (obligatori)

Marca la/les Newsletter/s a la/les que et vulguis inscriure (obligatori)

Quadern de les ideesCapital Natural

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'[avís legal i política de privacitat](#).

[Guillermo Triguero](#)

Guillermo Triguero (Barcelona, 1986): creador dels blogs El Testamento del Doctor Caligari i El Gabinete del Doctor Mabuse. Ha col·laborat en mitjans com Transit, Cineol, Caiman Cuadernos de Cine i Revista Sans Soleil. Escriu mensualment en la revista Versió Original i ha publicat els llibres «Criaturas del cine expresionista alemán»

[Llegir més](#)

Articles relacionats
